

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Проректор з наукової роботи
та міжнародного співробітництва

Володимир ЄРМАЧЕНКО

Українська мова як іноземна

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

24 «Сфера обслуговування»
242 «Туризм»
третій (освітньо-науковий) рівень
Туризм

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри українознавства
і мовної підготовки іноземних громадян

Ольга ЧЕРЕМСЬКА

Харків
2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян
Протокол №6 від 18.01.2021 р.

Розробники:

Черемська О. С., к. філол. н., професор кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян;

Сухенко В. Г., к. філол. н., доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

Визначено основні завдання навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна», професійні компетентності, яких набувають аспіранти після її вивчення. Запропоновано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за темами, уміщено плани практичних занять, види роботи щодо формування компетентностей та систему оцінювання знань аспірантів. Мета навчальної дисципліни: забезпечити розвиток мовленнєвих умінь аспірантів для ефективного використання української мови в професійних та академічних сферах комунікації.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1 А
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	4
Форма підсумкового контролю	залік

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Українська мова	усі

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК 5. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	ПРН 7. Вільно володіти державною мовою і використовувати її в професійній діяльності, оприлюднювати результати наукових досліджень іноземною мовою; працювати з іншомовними науковими джерелами; ефективно взаємодіяти з науковцями-представниками інших культур у міжнародному середовищі.
ЗК 8. Здатність спілкуватися державною (українською) та іноземною (ними) мовами як усно, так і письмово, достатня для представлення і обговорення результатів своєї наукової роботи та для повного розуміння іншомовних наукових текстів з рекреаційно-туристичних і суміжних досліджень.	
ЗК 9. Здатність працювати в міжнародному контексті, розширювати загальний культурний кругозір та розуміти відмінності у науковому спілкуванні, зумовлені соціально-етнічним підґрунтям національних ментальностей.	ПРН 10. Відповідати вимогам спілкування в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю в сфері туризму та рекреації, використовувати професійне програмне забезпечення для організації наукових заходів.
СК 8. Уміння здійснювати підготовку текстів навчальних та наукових видань, навчально-методичного контенту із забезпечення навчального процесу (контрольних та модульних завдань, семінарських, практичних та лабораторних занять, розробку завдань та організацію самостійної роботи студентів з туризму та рекреації	
СК 10. Здатність до спілкування в	

діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою та громадськістю з проблем рекреації та туризму, вміння застосовувати сучасні інформаційні технології для організації спільних досліджень, роботи з базами знань, презентації наукових результатів.	

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Українська мова як іноземна (поглиблено)

Тема 1. Проблемні питання з граматики

- 1.1. *Іменник та його категорії. Утворення множини іменників. Кличний відмінок.*
- 1.2. *Прикметник. Ступені порівняння прикметників.*
- 1.3. *Прислівник. Ступені порівняння прислівників.*
- 1.4. *Числівник. Словотворення. Відмінювання числівників.*
- 1.5. *Дієслово. Дієвідміни, часи і форми дієслів.*
- 1.6. *Дієприкметник. Дієприслівник.*
- 1.7. *Службові частини мови.*
- 1.8. *Просте речення. Типи простих речень. Просте ускладнене речення.*
- 1.9. *Складне речення. Складносурядне речення. Складнопідрядне речення. Типи підрядних речень. Безсполучникове речення.*
- 1.10. *Пряма мова. Діалог.*

Тема 2. Аналітичне читання

- 2.1. *Тексти за фахом*
- 2.2. *Наукові тексти різних підстилів і жанрів.*

Тема 3. Усна практика

- 3.1. *Бесіда з теми наукового дослідження.*
- 3.2. *Реферування автентичних текстів за фахом.*
- 3.3. *Монолог-міркування (доповідь) із викладенням власних думок і належною аргументацією, логічністю, доказовістю.*

Тема 4. Індивідуальне читання

- 4.1. *Автентичні тексти за фахом (обсяг 200 000 друкованих знаків).*

Тема 5. Письмова практика

- 5.1. *Особливості української пунктуації в академічному письмовому дискурсі.*
- 5.2. *Структурні та змістовні аспекти наукових есе, анотацій.*
- 5.3. *Бібліографічний опис наукових джерел;*
- 5.4. *Написання анотацій до наукових статей.*
- 5.5. *Компресія фахового тексту.*

Перелік практичних занять, а також питань та завдання до самостійної роботи наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни за комунікативними методами викладання української мови як іноземної для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів ступеня доктора філософії передбачене застосування технології змішаного навчання, активних та інтерактивних навчальних технологій, серед яких: практичні заняття проблемного характеру (Т. 1 – 3), робота в малих групах (Т. 2, 3), мозкові атаки (Т. 3), презентації (Т. 1, 5), дебати (Т. 3), дискусії (Т. 3, 4), конференції.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей в аспірантів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей в аспірантів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення практичних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє аспірантові скласти залік, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі письмової роботи і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання аспіранта після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Поточний контроль охоплює активну участь аспірантів у виконанні практичних завдань під час практичних занять, на яких можна отримати 36 балів за умови виконання індивідуальних завдань за темами, зокрема виконання вправ; 12 балів – за роботу в групах; 4 бали – за виконання тестових завдань; 8 балів – за виконання самостійної роботи; 10 балів – за виконання поточних контрольних робіт. Максимальна сума – 70 балів.

Підсумковий контроль знань та компетентностей аспірантів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку, завданням якого є перевірка розуміння аспірантом програмового матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни, перекладати фахові тексти тощо.

Результат семестрового заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 30 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів).

Аспіранта слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на заліку, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з огляду на кількість балів, отриманих під час заліку, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» та заноситься в залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведеною в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Форми оцінювання та розподіл балів наведено в таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання	Форми оцінювання	Мак бал	
Тема 1	<i>Аудиторна робота</i>			
	Практичне заняття	Практичне заняття № 1. <i>«Предмет, мета і завдання курсу. Іменник та його категорії. Утворення множини іменників. Кличний відмінок. Прикметник. Ступені порівняння прикметників».</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань Тестові завдання	3 2
	Практичне заняття	Практичне заняття № 2. <i>«Прислівник. Ступені порівняння прислівників. Числівник. Словотворення. Відмінювання числівників».</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття № 3. <i>«Дієслово. Дієвідміни, часи і форми дієслів. Дієприкметник. Дієприслівник. Службові частини мови».</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №4. <i>«Просте речення. Типи простих речень. Просте ускладнене речення».</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №5. <i>«Складне речення. Складносурядне речення. Складнопідрядне речення. Типи підрядних речень. Безсполучникове речення. Пряма мова. Діалог».</i>	Активна участь у виконанні практичних завдань Самостійна робота	3 4

	Самостійна робота			
		Пошук, добір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань	Перевірка домашнього завдання	
Тема 2.	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття № 6. «Тексти за фахом».	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №7. «Наукові тексти різних підстилів і жанрів»	Активна участь у виконанні практичних завдань Тестові завдання	3 2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, добір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань.	Перевірка домашнього завдання	
Тема 3	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття № 8. «Бесіда з теми наукового дослідження».	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття № 9. «Реферування автентичних текстів за фахом».	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота в групах)	4
	Практичне заняття	Практичне заняття № 10. «Монолог-міркування (довідь) із викладенням власних думок і належною аргументацією, логічністю, доказовістю».	Активна участь у виконанні практичних завдань Контрольна робота	3 5
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань	Перевірка домашнього завдання	
Тема 4	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття № 11. «Автентичні тексти за фахом».	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття № 12. «Автентичні тексти за фахом».	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота	4

			в групах) Самостійна робота	4
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань	Перевірка домашнього завдання	
Тема 5	Аудиторна робота			
	Практичне заняття	Практичне заняття №13. «Особливості української пунктуації в академічному письмовому дискурсі. Структурні та змістовні аспекти наукових есе, анотацій».	Активна участь у виконанні практичних завдань (робота в групах)	4
	Практичне заняття	Практичне заняття №14. «Бібліографічний опис наукових джерел; Написання анотацій до наукових статей».	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
	Практичне заняття	Практичне заняття №15. «Компресія фахового тексту».	Активна участь у виконанні практичних завдань	3
			Контрольна робота	5
				Залікова робота
Самостійна робота				
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до виконання практичних завдань	Перевірка домашнього завдання	

Рекомендована література

Основна

1. Козловська Л. С. Українська мова (вступний фонетичний курс для іноземних бакалаврів-економістів) / Л. С. Козловська, І. А. Колесникова. – К. : КНЕУ, 2010. – 203 с.
2. Палінська О. Крок-2 (рівень В 1). Українська мова як іноземна : книга для студента / Олеся Палінська. – Львів : Дон Боско, 2014. – 160 с.
3. Черемська О. С., Данкіна Л. С. Вивчаймо українську. – Харків : ХНЕУ, 2010. – 160 с.
4. Черемська О. С., Сухенко В. Г., Карікова Н. М. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навчально-практичний посібник для іноземних студентів усіх напрямів підготовки. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 172 с.
5. Чумак О. Г. Українська мова як іноземна (частина І). Основи фонетики, граматики, інтонації, словотвору : навч. посіб. / О. Г. Чумак, В. В. Чумак. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2005. – 238 с.

Додаткова

6. Биби́к С. П., Сьота Г. М. Словник іншомовних слів: Тлумачення, словотворення та слововживання: Близько 35 000 слів і словосполучень / С. Я. Єрмоленко (ред.). – Х.: Фоліо, 2006. – 623 с.

7. Державний стандарт України «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння та діагностика / Укладачі: Данута Мазурик (ЛНУ ім. Івана Франка), Олександра Антонів (ЛНУ ім. Івана Франка, ГО «Центр україністики»), Олена Синчак (Український католицький університет), Галина Бойко (НУ «Львівська політехніка», МЮК). 2018.

8. Мацюк Г.Р. Українська мова. Практичний курс для іноземців. Навчальний посібник. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2017. – 195 с.

9. Навчальний українсько-російсько-туркменський словник для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. О. С. Черемська, Г. Г. Гайдамака. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 112 с.

10. Практичний курс з української мови для студентів-іноземців : навч.-практ. посібн. / Г. Г. Гайдамака, Л. С. Данкіна, О. С. Черемська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 140 с.

11. Практичні та контрольні завдання з навчальної дисципліни «Українська мова» для студентів-іноземців усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. О. С. Черемська, Г. Г. Гайдамака. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 68 с.

12. Професійне мовлення: українсько-туркменський словник-довідник для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. В. Ф. Жовтобрюх, І. М. Ходарева. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 92 с.

13. Професійно орієнтовані тексти для студентів-іноземців денної форми навчання / укл. Г. Г. Гайдамака, І. Ю. Підгородецька. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2008. – 72 с.

14. Російсько-український розмовник для іноземних студентів / укл. О. С. Черемська, І. М. Шелепкова. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 64 с.

15. Російсько-українсько-турецький розмовник [Текст] : для іноземних студ. усіх напрямів підготовки денної форми навчання / укл.: О. С. Черемська, Л. П. Петрова Озель, І. М. Шелепкова. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 107 с.

16. Тексти та завдання з наукового стилю мови з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / уклад. О. С. Черемська, І. М. Шелепкова. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 56 с.

17. Український правопис [Електронний ресурс]. 2019. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>.

18. Черемська О.С., Сухенко В.Г. Українська мова науки, аналітичної сфери та управління. Навч. посібник для студентів ВНЗ. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 240 с.

19. Чистякова А. Б. Українська мова для іноземців : підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів / А. Б. Чистякова, Л.І. Селіверстова, Т. М. Лагута. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2006. – 524 с.

Інформаційні ресурси

20. Публічний виступ у діловому спілкуванні. – Режим доступу : <http://cpk.org.ua>.

21. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця за дисципліною «Українська мова як іноземна». URL: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5277>